

III.2.8.

Priority rozvoje české společnosti

Souhrn

Charakteristika

V oblasti SHV je v rovině aplikovaného výzkumu a vývoje (AVaV) navrhováno pět prioritních oblastí¹: (i) Řízení a správa, (ii) Lidský potenciál ČR, jeho reprodukce a rozvoj, (iii) Konkurenceschopnost české společnosti, (iv) Česká identita a okolní svět, (v) Technologie a metody. Prioritní oblasti obsahují synergie a překrývají se. Oblast (iv) se dominantně týká humanitních věd a úzce souvisí s koncepcí MK². Oblast (v) se týká především společenských věd a má velké synergické efekty s oblastmi (i), (ii), (iii).

Každá z pěti oblastí je detailně charakterizována v zadané struktuře a popisuje skutečnosti, které jsou pro danou oblast specifické a návaznosti na ostatní oblasti. Skutečnosti, které jsou všem oblastem společné, jsou uvedeny ve struktuře úvodního shrnutí a v popisech oblastí se již neopakují. Rozsah textu je delší, než bylo zadání pRVV, protože s ohledem na výrazné synergie spojuje směry společenských a humanitních věd.

Specifickou charakteristikou AVaV oblasti SHV, na rozdíl od ostatních vědních oblastí, je skutečnost, že obsahuje i témata zaměřená na samotné mechanismy fungování základního výzkumu (ZV) a AVaV a dále na zkoumání kvality regulace ve všech oblastech, kde stát zasahuje do spontánních ekonomických a společenských procesů.

Předpoklady ČR

Prvním předpokladem úspěšné realizace AVaV je, že bude vycházet z globálních poznatků základního výzkumu a aktuálních potřeb a poptávky. Schopnost akademické komunity přejímat poznatky a uplatňovat metody AVaV je nutným předpokladem úspěšné realizace AVaV. V ČR však dosud není kvalita AVaV (nejen v oborech SHV) dostatečně věrohodně a podrobně zmapována podle mezinárodních standardů a metodik. K dispozici jsou pouze dílčí analýzy a zjednodušená mezinárodní srovnání. Velice kusé údaje naznačují, že výsledky AVaV v řadě oborů SHV v souhrnu zaostávají za ekonomicky vyspělejšími zeměmi, a to jak po stránce kvality, tak po stránce rozsahu kvalitních výstupů.^{3,4} Jako velká brzda se zde jeví rovnostářské rozdělování prostředků na VaVaI nedostatečně reflektující kvalitu výsledků. Důsledkem je nedostatečná motivace realizovat náročný, ale kvalitní ZV a AVaV.

---

¹ Přípravovaná novela zákona 130/2002 Sb. pro DZSV zavádí vhodnější název „Priority aplikovaného výzkumu, vývoje a inovací ČR.“

² Meziřesortní koncepce aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity.

³ Viz příloha 3.

⁴ V ČR je vykazován velký počet výstupů ZV, ale kvalitu lze sledovat pouze u článků v impaktovaných časopisech. Rozšířená citační analýza, která by postihla kvalitu odborných knih a článků v neimpaktovaných recenzovaných časopisech, se dosud neprovádí.

Prioritní oblasti (i) a (v) proto zahrnují i AVaV v oblasti hodnocení kvality výsledků VaVaI dle osvědčených zahraničních přístupů.⁵

Druhým předpokladem úspěšné realizace AVaV je připravenost uživatelů výsledky AVaV uplatňovat v praxi. Jak je osvětleno dále, dominantním uživatelem výsledků AVaV v oblasti SHV jsou instituce veřejné sféry zahrnující státní správu⁶ a samosprávu, politickou sféru na celostátní, krajské i komunální úrovni, oblast práce, sociálních věcí, kultury a kulturních institucí, vzdělávací instituce a vzdělávání, mediální sféru, veřejnost a instituce občanské společnosti.⁷ V současnosti většina resortů nemá dostatečné povědomí o tom, jaké druhy AVaV jsou běžně aplikovány v zemích praktikující moderní formy přípravy regulace a vládnutí obecně. Většina resortů neumí svou poptávku po AVaV dostatečně dobře artikulovat. Proto všechny prioritní oblasti, ale především oblast (v), zahrnují i takové výstupy AVaV, které přispějí k lepšímu chápání užití a role výsledků AVaV při tzv. evidence based⁸ přípravě regulace. Nezanedbatelnou část poptávky po AVaV nezprostředkovává žádný resort. Jde o potenciální institucionalizované uživatele v neziskovém sektoru, kteří se zabývají sociální problematikou, již z různých důvodů neřeší stát. Dále jde o nejrozličnější neinstitucionalizované demografické skupiny obyvatel. Z uvedených důvodů není možno poptávku po AVaV v oborech SHV dostatečně explicitně zdokumentovat.

Očekávané výsledky a přínosy

Výsledky AVaV v oblasti SHV mají z principu převážně formu tzv. know-how podporujícího kvalitní regulaci a vládnutí obecně,⁹ a proto lze výsledky poměřovat přímými finančními přínosy jen výjimečně.¹⁰ Přínosy mají dominantně charakter veřejných statků, fiskálních úspor a především vyšší ekonomické a sociální kvality života.¹¹ Identifikace kauzálních souvislostí mezi financováním AVaV, jeho výsledky a konečnými přínosy je však metodicky velmi obtížná. Zásadní změnou je v tomto ohledu nařízení vlády o nezbytnosti RIA (angl. regulation impact assesment) jako povinné součásti každé nové regulační legislativy. Proto prioritní oblast (v) zahrnuje i vývoj aplikovatelných metodik a nezbytného datového zázemí pro hodnocení dopadů regulací, a to ve všech resortech.

Řada reálných výsledků AVaV v oblasti SHV nebyla dosud dostatečně pokryta definicemi Metodiky hodnocení výsledků VaVaI, takže tyto výsledky nejsou

---

⁵ Návrhy mechanismů a metodik hodnocení včetně empirické scientometrické analýzy, ze kterých bude vycházet politika v oblasti VaVaI.

⁶ Včetně státních institucí typu ČNB a Úřadu vlády.

⁷ Školství (od základních až po vysoké školy, popř. oblast dalšího vzdělávání), instituce trhu práce a sociálního zabezpečení, kulturní instituce (muzea, galerie, knihovny, divadla, filharmonie), sféra veřejné a mediální komunikace (rozvoj občanské sféry, regulace a autoregulace médií, alternativy mediální výchovy), veřejnost a instituce občanské společnosti (neziskové a obecně prospěšné společnosti a sdružení), vědecká pracoviště AV ČR, univerzit a vysokých škol, komerční subjekty, sféra legislativy a justice, sféra náboženského a duchovního života (církev a náboženské společnosti).

⁸ Angl. *evidence based regulation*, tedy příprava zákonných norem, vyhlášek a dalších intervencí státu a jeho složek do fungování ekonomiky a společnosti, vycházející z detailních poznatků o fungování procesů a efektivnosti dosud uplatňované regulace.

⁹ Angl. *governance*.

¹⁰ Např. tržby z prodeje zboží a služeb.

¹¹ Veřejný statek je definován různými atributy: statek neubývá s počtem uživatelů, soukromé subjekty nemají ziskový motiv statek nabízet, nelze omezit přístup uživatelů k užívání statku.

dostatečně zmapovány.¹² Část empirického výzkumu v oblasti SHV je v ČR řazena do kategorie ZV, ačkoliv by v řadě zemí byla považována za AVaV.

Přílohy 5 obsahují vyjádření k DZSV několika vybraných reprezentantů potenciálních uživatelů výsledků AVaV. Za poměrně kvalitní, argumentačně podepřené a dostatečně konkrétní lze považovat stanovisko ČNB a do jisté míry i vyjádření MŠMT a MPO. Vyjádření agentury Člověk v tísni shrnuje výsledky diskusí s jejím vedením.

Finanční zdroje

Při financování AVaV v oblasti SHV je třeba brát ohled na řadu důležitých skutečností:

- a) Poptávka po AVaV byla v ČR reprezentativně zmapována při přípravě programu Národní a kulturní identity, ale a poptávku řady resortů na výzkum pro potřeby státní správy je třeba identifikovat, analyzovat a případně posílit osvětou. I kdyby byla resortní poptávka kompletně zmapována, financování není možno stavět výlučně na artikulované poptávce, ale musí brát v úvahu i potřeby života občanského, politického a státního společenství, a to na nejrozličnějších úrovních.
- b) Nelze předpokládat výraznější spolufinancování ze soukromých zdrojů. Mezi potenciálními uživateli AVaV totiž dominují veřejné instituce a neziskový sektor a většina přínosů má charakter veřejných statků, společenských výnosů a pozitivních externalit.¹³ Role veřejného financování je proto v oblasti SHV zásadní.
- c) Evidence ohledně nízké kvality českého ZV v oblasti SHV není dostatečně průkazná pro optimistické či skeptické závěry ohledně odborné kapacity SHV v ČR realizovat kvalitní AVaV. Je třeba vzít v úvahu, že motivaci k excelenci má přinést reforma VaVaI.
- d) Potřeba AVaV v dalším období se výrazně zvyšuje požadavkem vlády na realizaci RIA jako povinné součásti každé nové regulace. Tato agenda se přitom týká všech resortů. Výzkum dopadů nových regulací (ex-ante, pilotní a ex-post) tematicky spadají do oblastí SHV.¹⁴

Z údajů za rok 2007 poskytnutých sRVV vyplývá, že na AVaV v oblasti SHV (bez bezpečnostního výzkumu) šlo 980 milionů Kč v dělení 622 milionů Kč (63.5%) formou institucionálního financování a 357 milionů Kč (36.5%) formou účelového financování. Počet vykazovaných výsledků AVaV v oblasti SHV v roce 2006 byl obecně nízký. OK nemá k dispozici údaje pokud jde o stávající podíl financování ze soukromých zdrojů a z EU.

Veřejné financování nekomerčně aplikovaného výzkumu, což je případ především v oblasti SHV, by mělo mít větší prioritu než financování komerčně (ziskově) uplatnitelného AVaV. Zatímco v druhém případě má veřejné financování často charakter dotování soukromě ziskových činností, v prvním případě se AVaV bez veřejné finanční podpory neuskuteční.

¹² Dosud nebyly plně vykazovány výsledky ve formě technické asistence a konzultačních činností, podkladové studie využité při tvorbě nové regulace, výstavy, apod.

¹³ Ekonomická teorie dokladuje, že pro generování statků a služeb tohoto charakteru neexistuje dostatečná ekonomická motivace u soukromých, ziskově orientovaných subjektů.

¹⁴ Ekonomie, operační výzkum, právo.

Na základě výše uvedených skutečností OK SHV navrhuje financovat AVaV v níže popsaných prioritních oblastech (i), (ii), (iii) a (v). Počítá s poklesem reálné kupní síly měny, zohledňuje pravděpodobnou náběhovou a útlumovou křivkou realizace programů TA, nízký podíl soukromého spolufinancování a jistý, těžko odhadnutelný podíl financování z EU. Projekce sleduje trend postupného posilování podílu účelového financování, ale dává prostor pro adaptaci výzkumných organizací na zvyšování institucionálních prostředků. Předpokládá se také, že projekty se budou plánovat jako více než jedno či dvouleté a to především v prvních letech období. Na konci období bude zřejmě účelově podporovaných projektů méně a budou tedy i zdrojově méně náročné. Rozpočtová struktura zahrnuje částku 425 milionů Kč ročně, která je předurčena na financování v rámci oblasti (iv) úzce provázané s meziresortní koncepcí AVaV národní a kulturní identity. Finanční návrh představuje zvýšení financování AVaV v oblasti SHV.

1. Řízení a správa

1.1. Charakteristika

Identifikace, návrhy a ověřování nových způsobů vládnutí,¹⁵ formování a uplatňování práva a adaptace politického systému a veřejné správy na aktuální a budoucí potřeby české společnosti v kontextu globalizace a evropské integrace vycházející z analýz těchto procesů. Na rozdíl od starého hierarchického modelu veřejné správy, založeného na předpokladu absolutní suverenity národních států, se v praxi prosazuje model vládnutí, který je mnohoúrovňový,¹⁶ rozšiřuje účast na vládnutí i o soukromý (ziskový a neziskový) sektor a stále více se v něm prosazuje horizontální síťování aktérů. Uplatňují se nové nástroje řízení a správy (strategické vládnutí, regulační reforma, řízení podle cílů, rozhodování založené na bohatších faktech z praxe, hodnocení programů a dopadů politik,¹⁷ mezisektorová spolupráce, nové formy komunikace), zatímco ty tradičnější procházejí krizemi z adaptace. Mění se struktury a funkce veřejného sektoru a obsahy veřejných politik. Nově se formuje účast občanů a odborníků na politickém životě společnosti, posiluje se úloha médií a komunikace ve veřejném prostoru obecně. Identifikace, ověřování a návrhy způsobů adaptace řízení a správy se musejí vyrovnat i s úlohou zvýšení legitimacy vládnutí.¹⁸

1.2. Cíle

Na základě výzkumu konkrétních procesů vládnutí, formování práva, politického systému, veřejné správy a mechanismů tvorby a uplatnění veřejných politik v ČR formulovat konkrétní návody a postupy optimalizace těchto procesů, a to včetně postupů optimálního uplatnění zájmů ČR při tvorbě a implementaci evropského práva a specifických nástrojů řízení a formování a realizace společných politik EU.

---

¹⁵ V kontextu DZSV používáme termín *vládnutí*, který má obecnější a širší význam než další používaný termín *regulace*, se kterým pracuje RIA a který se týká konkrétní legislativy a dalších nástrojů vlády.

¹⁶ Řízení probíhá zároveň na evropské, národní i regionální úrovni.

¹⁷ Vazba na prioritní oblast (v).

¹⁸ Viz výsledky výzkumu veřejného mínění občanů ČR o důvěře k různým profesním skupinám a o jejich užitečnosti

1.3. Důvody a kritéria, na jejichž základě je prioritizován VaV navržen

Mezinárodní srovnání ukazují, že kapacita a kvalita vládnutí není v ČR uspokojivá.¹⁹ Deficity vládnutí přitom způsobují rozsáhlé, často nenahraditelné společenské a ekonomické ztráty.²⁰

1.4. Analýza – SWOT

1.4.a. Silné stránky: po roce 1989 vznikla řada nových či resuscitovaných oborů SHV a pracovišť odpovídajícího odborného zaměření, které navázaly spolupráci se špičkovými zahraničními pracovišti.

1.4.b. Nedostatky:

- nízká kapacita, roztržitost a nekoordinovanost AVaV,
- malá připravenost nabízet optimalizační návrhy potenciálním uživatelům.

1.4.c. Příležitosti:

- dosahování výsledků v oblasti vládnutí a veřejné správy na úrovni výstupů vedoucích pracovišť v EU, trvalá spolupráce s uživateli,
- zvýšení účinnosti řízení a správy v ČR,
- zlepšení vnímání ČR a lepší uplatnění zájmů ČR v EU.

1.4.d. Rizika:

- nedostatečná podpora této prioritní oblasti v úvodní fázi budování kapacit (institute, týmy),
- nízká koncepční a metodická vybavenost zadávajících subjektů.

1.4.e. Připravenost uživatelské sféry: Pracovníky uživatelské sféry bude nutno systematicky vzdělávat tak, aby byli připraveni uplatňovat výsledky AVaV. Kromě specifických vzdělávacích programů²¹ půjde o přímou účast uživatelů na řešení aplikovaných úloh. Výzkumníci budou naopak zapojováni do praktické realizace příslušných návrhů.

1.5. Stav v zahraničí

I když se vyspělé země liší v míře rozvinutosti výzkumu dané problematiky, lze říci, že ČR za nimi zaostává minimálně o dvě dekády.²²

1.6. Předpoklady ČR

1.6.a Připravenost: Existující struktura pracovišť, jejich odborná úroveň a zapojení do sítí mezinárodního výzkumu dávají příslib kvality výstupů

¹⁹ Viz srovnání postavení ČR s EU 15 a EU 27 podle indikátorů vládnutí

²⁰ Prodlevy v rozhodování, chybná rozhodnutí, přehlížení rodících se nových problémů, ignorování možných ohrožení či nevyužívání rozvojových příležitostí výrazně snižují celkovou účinnost řízení společenských procesů. Tato oblast aplikovaného společenskovedního výzkumu byla přitom dosud spíše na okraji pozornosti zadavatelů i výzkumných institucí.

²¹ Programy nabízené především vysokými školami.

²² USA jsou na špičce ve zkoumání procesů formování a realizace vládnutí, veřejné politiky a správy, západoevropské země rozvinuly kromě analýz politického systému, práva a fungování veřejné správy i studium procesů evropské integrace a evropského vládnutí, v obou případech s výraznými pozitivními efekty na zkvalitnění řízení a správy.

za předpokladu, že v úvodní fázi podpory budou vybudovány odpovídající kapacity.

1.6.b Užití: Příklady zemí jako je Holandsko, Velká Británie či Finsko ukazují, že těsná kooperace mezi veřejnými institucemi a AVaV SHV vede k mimořádnému zefektivnění řízení a správy. V ČR je žádoucí představitele uživatelské sféry vzdělávat v možnostech a způsobech užití výsledků AVaA.

1.7. Očekávané výsledky

AVaV nabídnou společenské a ekonomické praxi konkrétní efektivní návody ke zkvalitnění regulace a k účinnějšímu zapojení ČR do procesů evropské integrace.²³

To předpokládá:

- vytvoření poznatkové báze nezbytné pro realizaci cílů v oblasti „Řízení a správa“,
- koncentrace poznatků a dovedností uživatelů, která umožní kvalitnější regulaci,
- zkvalitňování regulace jako předpoklad zvyšování kvality procesů ekonomického, politického i kulturního života v ČR a posilování mezinárodní pozice země.
- Základními typy výstupů budou:
- formulace konkrétních návodů, metodik, nástrojů a inovací v oblasti řízení a správy a účinnějšího zapojení ČR do procesů evropské integrace,²⁴
- expertizy a metodiky pro veřejnou a politickou sféru (např. metodiky hodnocení výsledků VaVaI), metodické publikace typu „Best Practice Guide“ či „Policy Brief“,
- edukační a didaktické programy určené politikům, úředníkům a zástupcům občanské veřejnosti založené na výsledcích aplikačně orientovaného bádání, včetně manuálů a dalších výukových pomůcek,
- prezentace, výstavy a vzdělávací expozice založené na výsledcích dosažených aplikovaným výzkumem,
- elektronické databáze a zpřístupněné prameny přinášející nové poznatky uplatnitelné při zkvalitňování řízení a správy.

1.8. Přínosy

Podpora AVaV v této oblasti může mít výrazný, ale především dlouhodobě pozitivní multiplikativní efekt, pokud bude systematicky podpořen transfer vědeckých poznatků do řídicí praxe. Mezi přínosy je třeba zahrnout i potenciálně rozsáhlé rozpočtové úspory, otevření rozvojových příležitostí a zkvalitnění života občanů.

---

²³ Budou-li návody pro praxi formulované na půdě této prioritní oblasti realizovány vhodně a včas, projeví se to následně v rychlém zkvalitnění řízení a správy s dalšími dlouhodobými pozitivními efekty v řádu desetiletí. To se následně projeví v pozitivním posunu jak ve výsledcích výzkumů veřejného mínění občanů, tak i ve zlepšujícím se postavení ČR v mezinárodních srovnáních. Stávající nepříznivá situace viz přílohy 1 a 2.

²⁴ Zacílených na efektivní řešení vymezených úloh ve všech fázích rozhodovacího cyklu (např. návrhy inovací regulatorního rámce efektivní realizace specifických rozvojových cílů země)

1.9. Finanční zdroje

Kromě zdrojů státního rozpočtu je možno počítat s významnějším příspěvkem z programů podpory výzkumu EU, a to především v oblastech procesů evropské integrace.

2. Lidský potenciál a jeho reprodukce a rozvoj

2.1. Charakteristika

Reprodukce a rozvoj lidského potenciálu (LP) jsou v každé společnosti jedním z klíčových faktorů jejího úspěšného vývoje. Reprodukce LP se děje prostřednictvím demografických procesů, jeho rozvoj pak především prostřednictvím nejrozličnějších forem vzdělávání. Reprodukce je ovlivněna minulými a současnými trendy v porodnosti, úmrtnosti a migraci. Ty dávají tvar struktuře²⁵ české populace, což dále ovlivňuje nejrozličnější dimenze fungování společnosti a předurčuje možnosti její existence budoucí. Kvantita, kvalita a struktura LP následně v ČR určují strukturu investic a ovlivňují fungování trhu práce, dynamiku vývoje hospodářství, stav veřejných financí, systém veřejného zdraví, možnosti rozvoje veřejných sociálních služeb, a v neposlední řadě také chování voličů. Problematika LP by tak měla být klíčovým tématem českých SHV, ale i lékařských a biologických věd.

2.2. Cíle

Základním cílem je vytvořit v ČR podmínky pro to, aby se její LP nepřestal demograficky reprodukovat a aby mohl nalézt efektivní uplatnění v podmínkách globalizujících se, stárnoucích a multietnických společností vědění. K tomu bude třeba zkoumat, jakým způsobem se v současné společnosti lidský potenciál vytváří, jaké jsou faktory jeho reprodukce, jaké důsledky tato reprodukce má a jaké jsou podmínky a mechanismy rozvoje jeho kvalit. Získané poznatky poslouží jako podklady při tvorbě kvalitnější regulace především v oblastech sociální, rodinné, důchodové, zdravotní, migrační, bezpečnostní a vzdělávací politiky.

2.3. Důvody a kritéria, na jejichž základě je priorita aplikovaného VaV navržena

ZV a AVaV v této prioritní oblasti se dosud zabývaly dílčí vědecké studie projektů GA ČR, výzkumných záměrů, NPV a resortního výzkumu. Šlo zpravidla o individualizované aktivity a závěry přinesly pouze dílčí poznatky. Téma je třeba nadále průběžně a systematicky zkoumat, protože je komplexní, situace se mění v čase a témata jsou stále naléhavější. Proto je tematika součástí 7. RP²⁶. Klíčové je téma identifikace determinantů reprodukce LP, neboť dlouhodobě nízká reprodukce je zdrojem dalších problémů. Zásadní je také téma prodlužujícího se lidského věku (dlouhověkost), s nímž souvisí AVaV o roli seniorů v moderní společnosti a problematika spojená se zdravím. Jelikož současné nereprodukcující se vyspělé společnosti jsou charakterizovány relativně značnou imigrací (jakožto kompenzujícím prvkem), je otázka integrace imigrantů do majoritní společnosti výrazným tématem pro AVaV. Tato problematika je také důležitá z hlediska národní bezpečnosti.

²⁵ Velmi významná je např. struktura věková, etnická nebo vzdělanostní.

²⁶ Program výzkumu 7. rámcového programu EU.

Pro rozvoj kvalitního LP a jeho efektivního uplatnění jsou nesmírně důležité otázky role vzdělávání v dynamicky se vyvíjejících informačních společnostech – především celoživotního vzdělávání a dosahování vysoké funkční gramotnosti. Jelikož se ukazuje, že v každé zemi existují specifické podmínky dané kulturní historií, tradicí a tzv. path dependency (závislostí na minulém vývoji), které neumožňují přímo přebírat výsledky zahraničních zkoumání a aplikovat je v podmínkách ČR, je třeba témata související s LP učinit předmětem AVaV s ohledem na specifické charakteristiky českého prostředí.

2.4. Analýza – SWOT

2.4.a. Silné stránky:

- v mnoha ohledech český výzkum v této oblasti již tematizoval dílčí problémové okruhy a také je začal zkoumat,
- zapojení české výzkumné komunity do mezinárodních struktur,
- výsledky, kterých bylo dosud dosaženo, tvoří základ pro další zkoumání.

2.4.b. Nedostatky:

- malý počet pracovišť věnujících se této problematice,
- nemožnost zkoumat témata prostřednictvím longitudinálních údajů a metodik, byť je to v řadě případů jediný adekvátní přístup,
- nedostatek studijních programů vychovávajících odborníky schopné realizovat AVaV v této oblasti.

2.4.c. Příležitosti:

- vybudování silnější výzkumné a vzdělávací základny pro tuto oblast posílí možnosti účinně zkoumat a řešit uvedené sociální problémy,
- resorty odpovědné za tvorbu politik v této oblasti budou mít k dispozici analytické poznatky a datové báze pro přípravu a implementaci kvalitní (tzv. evidence based) regulace.

2.4.d. Rizika: V důsledku dosavadní poddimenzovanosti výzkumné základny v příslušných oborech SHV je třeba počítat se setrvačností, než dobře zacílený AVaV přinese očekávané poznatky. Longitudinálně založený výzkum začne z definice přinášet první plody až po letech a některé až po desetiletích.

2.4.e. Připravenost uživatelské sféry: Uživatelská sféra potřebuje výsledky AVaV pro tvorbu, implementaci a zpětné ověřování regulace jak na národní, tak regionální úrovni. Připravenost aplikační sféry výsledky užívat v praxi je dnes poměrně nízká (viz oblast č.1) a mezi výstupy AVaV musí být i návody a přehledy dobré praxe použití AVaV pro kvalitní regulaci.

2.5. Stav v zahraničí

Tato tématická oblast spadá do víceoborových populačních studií, které nejsou v ČR rozšířeny. Je to dáno nedostatečnou výzkumnou infrastrukturou.²⁷

---

²⁷ V ČR například neexistují v zahraničí obvyklé výzkumné ústavy, v nichž se propojuje výzkum demografický s výzkumem historickým, geografickým, sociologickým, antropologickým, ekonomickým, bezpečnostním, biologickým, lékařským a epidemiologickým. Tyto ústavy dodávají zásadní podklady pro tvorbu veřejných politik. Také katedry vysokých škol, kde se studia tohoto druhu pěstují, je ve srovnání se zahraničím v ČR minimum.

2.6. Předpoklady ČR

- 2.6.a. Přípravenost:** Navzdory poddimenzovanosti výzkumné infrastruktury v této oblasti existují v ČR odborníci, kteří jsou schopni vytvořit týmy schopné tato témata řešit. Jsou vyzbrojeni teoreticky i metodologicky, a jsou zapojeni do mezinárodních týmů.
- 2.6.b. Užití:** Uživatelé výstupů AVaV v této oblasti budou jednak instituce veřejné správy a veřejné politiky, především MPSV, MŠMT, MV ČR a krajské úřady. Výsledky poslouží k přípravě, implementaci a ověřování kvalitní regulace na národní a regionální úrovni.

2.7. Očekávané výsledky

- poznatky o aktuálních společenských problémech, které se v ČR již objevily nebo které – dosud latentně nazrávající – se s plnou silou projeví v blízké budoucnosti,
- nezbytná datová základna, umožňující komparaci se zahraničím a poskytující variantní scénáře řešení v oblastech rozvoje LP,
- identifikace faktorů ovlivňujících reprodukční strategie mladé české populace, což je využitelné při přípravě rodinné politiky státu,
- poznatky o faktorech ovlivňujících integraci imigrantů do české společnosti,
- identifikace rizik spojených s otevřeností české společnosti vůči imigračním vlnám,
- identifikace rizik sociálního vyčleňování,
- identifikace možných důsledků stárnutí obyvatelstva,
- identifikace bariér bránících rozvoji celoživotního vzdělávání.

2.8. Přínosy

Základní přínosem bude vybudování poznatkové základny pro kvalitní regulaci. Za indikátor úspěšnosti lze považovat vytvoření „věkově přátelské“, „sociálně soudržné“, „etnicky integrované“, „celoživotně se učící“, „bezpečné“ a „zdravotně zdatné“ společnosti, v níž se neplýtvá lidským potenciálem. Tyto přínosy mají většinou dlouhodobější charakter, který jde za horizont těchto priorit aplikovaného VaV..

2.9. Finanční zdroje

V této oblasti je možné očekávat kromě zdrojů ze státního rozpočtu také příspěvek ze zdrojů EU, neboť tematika tohoto DZSV je v jisté podobě součástí 7. RP, konkrétně programu Spolupráce. Nelze to sice garantovat, ale není vyloučena ani jistá účast privátních zdrojů.²⁸

---

²⁸ Např. účast penzijních fondů při výzkumu v oblastech populačního stárnutí a aspektů dlouhověkosti, pojišťoven v otázkách determinant veřejného zdraví, zaměstnavatelů v oblasti předvídání vzdělanostních potřeb trhu práce, atd.

3. Konkurenceschopnost české společnosti

3.1. Charakteristika

Úspěšný rozvoj české společnosti závisí na schopnosti objektivní sebereflexe a na jejím základě stanovených priorit. V moderním světě uspěje jen ta společnost, která bude dbát na vyvážený rozvoj všech oblastí života – ekonomické, kulturní, sociální, politické a ekologické, tedy pouze společnost disponující efektivní odvětvovou i regionální strukturou ekonomiky, kvalifikovanou a flexibilní pracovní silou, pružným institucionálním prostředím, prostupným a nediskriminujícím vzdělávacím systémem a sociálně soudržným prostředím omezujícím sociální vyloučení.

3.2. Cíle

Základním cílem je přeměna české společnosti na společnost konkurenceschopnou v mezinárodním kontextu. Předpokladem takové přeměny je výzkum jejího současného sociálního a ekonomického postavení v kontextu EU a na základě toho stanovení základních parametrů dalšího rozvoje ekonomiky zajišťujícího zvyšování její konkurenceschopnosti, sestavení modelu české ekonomiky, formulace zásad politiky zaměstnanosti a sociální politiky, zásad reformy systému vzdělávání, podmínek a postupů nutných k zajištění větší prostorové a profesní mobility pracovní síly.

3.3. Důvody a kritéria, na jejichž základě je priorita aplikovaného VaV navržena

Česká společnost je součástí procesu globalizace a evropské integrace. Tyto jevy přinášejí zásadní změnu podmínek – dochází k propojení české ekonomiky, kultury, politického, sociálního a demografického prostředí s odpovídajícím prostředím jiných zemí. Do popředí se dostává nutnost obstát a prosadit se v tomto dynamickém multikulturním prostředí, tj. nutnost orientovat vývoj české společnosti tak, aby se ve všech směrech stala konkurenceschopnou. Cestou, jak toho dosáhnout, je směřování k vysoce vzdělané, inovační a sociálně soudržné společnosti. Předpokladem k tomu musí být vědecky podložená koncepce ekonomické, vzdělanostní a sociální politiky vycházející z výsledků společenskovedního interdisciplinárního výzkumu. Bez propojení společenskovedního výzkumu v této oblasti není možné stanovit vyvážené prognózy vývoje české společnosti a dosáhnout jejich realizace.

3.4. Analýza – SWOT

3.4.a. Silné stránky:

- zvyšující se podíl mladých vědců,
- existence špičkových pracovišť,
- vědomí nutnosti prosazovat interdisciplinární společenskovední výzkum.

3.4.b. Nedostatky:

- nízká snaha výzkumníků prosazovat se v zahraničí,
- nedostatek informací o kvalitě společenskovedního výzkumu,

- malá role výsledků společenskovedního výzkumu při formulaci strategických směrů rozvoje společnosti.

3.4.c. Příležitosti:

- rostoucí mezinárodní spolupráce ve společenskovedním výzkumu,
- výzkumné priority v rámci 7. RP,
- možnosti využití zkušeností s rozvojem společenskovedního výzkumu v malých znalostních ekonomikách.

3.4.d. Rizika:

- malá ochota politické reprezentace reflektovat výsledky společenskovedního výzkumu,
- nízká schopnost resortů využívat AVaV pro zkvalitňování regulace,
- nedostatečné vnímání významu vzdělání ve společnosti a rigidní reakce na změny kvalifikačních požadavků,
- oslabení integrace společnosti z pohledu nestejné ochoty a přístupu k moderním způsobům komunikace.

3.4.e. Připravenost uživatelské sféry:

- Schopnost veřejné správy je v tomto ohledu velmi nízká. Zapojení pracovníků veřejné správy do výzkumných projektů AVaV a výzkumníků do jejich přípravy regulace může tuto situaci výrazně zlepšit.

3.5. Stav v zahraničí

Základem programů podporujících společenskovední výzkum ve vyspělých zemích je interdisciplinarita. Jedná se především o výzkum ekonomických, demografických, sociálních a kulturních faktorů rozvoje jako determinant udržitelného a sociálně soudržného modelu společnosti – takto jsou zaměřeny programy výzkumu např. v SRN, Velké Británii či v Nizozemí.

3.6. Předpoklady ČR

3.6.a. Připravenost: V ČR je řada pracovišť,²⁹ která se dlouhodobě věnují problémům konkurenceschopnosti české společnosti. Roste rozsah mezinárodní spolupráce na vybraných tématech, pracoviště získávají mezinárodní ohlas a některým se daří udržet mladé vědecké pracovníky.

3.6.b. Užití: Uživatelem výstupů bude veřejná správa (zejména MPSV, MŠMT, MMR, regiony). Výsledky výzkumu budou použity při tvorbě a realizaci hospodářské politiky, politiky zaměstnanosti, při přípravě reformy vzdělávacího systému, při stanovení celkové koncepce rozvoje české společnosti založené na znalostech. Vývoj české společnosti směrem ke konkurenceschopnosti je nereálný bez promyšlené koncepce založené na výsledcích nejen ZV, ale i AVaV.

3.7. Očekávané výsledky

Výsledky se odvíjejí od cílů, kterých by mělo být v konečné fázi dosaženo. Výzkum přinese poznatky, které se zkoncentrují:

²⁹ Jde především o pracoviště na veřejných vysokých školách a v AV ČR.

- do konstrukce modelu ekonomiky umožňujícího hodnocení konkurenceschopnosti a vytvoření odpovídající a kvalitní datové základny,
- do vytvoření vědecky podložené koncepce regionálního rozvoje včetně odpovídající datové základny,
- do návrhů reforem vzdělávacího systému usilujícího o zvýšení všeobecné vzdělanosti, zajištění souladu trhu práce s rozvojem klíčových kvalifikací, větší flexibility pracovní síly, efektivnímu systému celoživotního vzdělávání,
- do konstrukci modelů trhu práce pro moderní vzdělanostní společnost s ohledem na zajištění sociální soudržnosti.

3.8. Přínosy

Indikátorem úspěšnosti výsledků výzkumu v této oblasti bude zlepšení pozice ČR v mnoha aspektech mezinárodního srovnávání prováděného pravidelně mezinárodními institucemi (OECD, Eurostat, OSN) v oblasti ekonomické, sociální, vzdělanostní.

3.9. Finanční zdroje

S ohledem na cíle této priority nelze předpokládat výraznou finanční účast ze soukromých zdrojů. Kromě zdrojů státního rozpočtu ČR bude zřejmě možné využít i zdrojů EU.

4. Česká identita a okolní svět

4.1. Charakteristika

V navrhovaném směru aplikovaného výzkumu se badatelská práce soustředí na komplexní, aplikačně orientované zkoumání významu české identity pro českou společnost (v celostátním, krajském i komunálním rámci) a český stát i pro širší mezinárodní kontext. Výzkum bude orientován zejména na uplatnění v projektech zaměřených na využití potenciálu, který je dán specifickými kulturně-historickými hodnotami spjatými s českou identitou, a to jak v oblasti státní správy (na centrální i na lokální úrovni), tak v oblasti výchovy a vzdělávání a v mediálních projektech formujících světonázorovou a hodnotovou orientaci české populace a ovlivňujících mezinárodní obraz ČR. Výzkum se bude opírat o zkoumání historických kořenů z nichž česká identita vyrůstá, i o zkoumání širokého spektra faktorů, které spoluurčují současný stav v této oblasti, a stane se tak nezbytnou součástí rozvojových strategií. Výzkum bude rozvíjen zejména v následujících vědních oblastech (včetně jejich interdisciplinárních vztahů):

- archeologické a historické bádání,
- filosofie a dějiny myšlení,
- jazykověda a literární věda,
- dějiny umění a materiální kultury, památková péče,
- sociální vědy (zejména sociologie, globální a regionálních studia),
- religionistika,
- pedagogika a školství,
- etika a posilování občanské společnosti,
- věda o médiích a komunikaci.

Ve všech těchto oblastech se aplikovaný výzkum zaměří na faktory, které zásadním způsobem ovlivňovaly a ovlivňují utváření české identity. Tematizovány budou rovněž podmínky, které národní a státní identitu vymezovaly, vymezují a nadále budou vymezovat vůči okolnímu světu.

Z tohoto hlediska budou aplikace výsledků jednotlivých disciplín, v jejich vzájemné interakci, přispívat jak k formování vyváženého vztahu občanů k českému státu a české kultuře, a to zejména na bázi konkrétních projektů, tak k nezbytné orientaci občanů v procesech zesilující se politické, ekonomické i kulturní globalizace.

4.2. Cíle

Cílem výzkumů bude zejména získávání nových vědeckých poznatků, které umožní:

- vyložit procesy formování české identity v minulosti,
- popsat současné faktory ovlivňující její utváření,
- účinně ovlivňovat formování české identity v budoucnosti a posilovat její úlohu v mezinárodním kontextu,
- porozumět intrakulturní a interkulturní komunikaci odehrávající se v českém prostředí a na jeho vnitřních i vnějších hranicích a jejím proměnám v čase,
- ovlivňovat proměny pojetí kulturního dědictví a vzdělanosti, strukturu a průběhy veřejné komunikace při utváření a proměňování identity,
- stimulovat varianty efektivního utváření kulturní, vzdělávací a mediální politiky státu jako faktorů ovlivňujících kulturní i ekonomickou úroveň české společnosti
- utvářet vyvážené ekonomické, sociální a kulturní vztahy české společnosti jak na nadnárodní úrovni, tak i ve vztahu k národnostním menšinám žijícím v ČR,
- formulování nových a zásadních poznatků využitelných nejen v politické praxi, ale i na všech stupních řízení sféry veřejného života v ČR včetně kulturních institucí.

Projekty AVaV pro široce vymezenou veřejnou sféru nelze formulovat bez zkoumání proměn kulturního dědictví a vzdělanosti, struktury a průběhu veřejné komunikace, a to jako významných předpokladů utváření a ovlivňování procesů v této sféře probíhajících.

4.3. Důvody a kritéria, na jejichž základě je priorita aplikovaného VaV navržena

Národní identita má klíčový význam pro každý státní útvar, který je spjat s národní tradicí a má ambici hrát svébytnou a sebevědomou roli na mezinárodní scéně. Diskuse o české identitě a jejím vztahu k okolnímu světu probíhaly již v 19. století. Spory byly často velmi prudké a končily bez nalezení všestranně uspokojivého řešení, které by přispívalo k rozvoji národního a státního celku. O určité pojetí české identity se opíralo i založení Československé republiky v roce 1918. K jejímu zásadnímu zpochybnění pak došlo v období okupace a válečných událostí. Po nástupu totalitního režimu byla česká identita relativizována komunistickou ideologií. V devadesátých letech minulého století se stala tato problematika znovu předmětem četných diskusí (mj. z důvodu rozpadu společného státu Čechů a Slováků). V současné době před českou společností stojí výzvy vyplývající zejména

z postupného začleňování České republiky do nadnárodních společenství, zvláště do EU, a do globálních procesů.

Všechny tyto procesy, minulé i současné, vedly a nadále mohou vést k problematizování a relativizování české identity a postavení českého státu v evropském i globálním kontextu. Výsledky konkrétních projektů aplikovaného výzkumu souvisejících s problematikou české identity mohou výrazně oslabit negativní vlivy, které působí na formování ekonomického, politického a kulturního života ČR. Proto se stále výrazněji ukazuje potřeba poskytnout inovační „návody k jednání“ v oblasti působení státních institucí, krajských správ i obecních samospráv, které by pozitivně ovlivňovaly jednání a rozhodování jednotlivých struktur, zejména s cílem zajistit odpovídající kvalitu života občanů ČR (včetně stability společnosti a jejích institucí) v dnešním světě formovaném komplikovanými procesy přinášejícími řadu rizik a možných negativních dopadů.

Významný důvod k aplikaci poznatků společenských a humanitních věd v tomto kontextu představuje i skutečnost, že se dnešní svět sám o sobě stává i z hlediska své recepce stále složitějším, k čemuž přispívá jak střetávání různých kultur, tak stále se zvětšující role virtuální reality vytvářené médii.

4.4. Analýza – SWOT

4.4.a. Silné stránky

- potřebný počet erudovaných odborníků pro aplikovaný výzkum v navrhovaném směru,
- existence vědeckých pracovišť na univerzitách a v AV ČR, která mohou navrhovaný výzkum realizovat a koordinovat,
- dobrá dostupnost větší části materiálů a možnosti jejich dalšího zpracovávání,
- stále více se prosazující vědomí o nutnosti interdisciplinárního, na praxi a veřejnou sféru napojeného výzkumu v SHV,
- produktivní tradice zájmu o problémy spojené se vztahem českého prostředí a okolního světa kontinuálně ovlivňující procesy formování národního života,
- etablovaná síť kulturních a vzdělávacích institucí zapojená do celostátního, krajského i komunálního rámce.

4.4.b. Nedostatky

- nedostatečný zájem státní a veřejné správy, politické sféry na celostátní i komunální úrovni, médií a vzdělávacích institucí o projekty a výsledky aplikovaného výzkumu v oblasti SHV,
- nedostatečný zájem části vědecké komunity o potřeby AVaV v SHV a o možnosti uplatnění,
- nedostatečné zohlednění potřeby aplikace poznatků SHV ve vzdělávacích procesech na vysokých školách,
- klesající zájem mladých odborníků o výzkum problémů relevantních především pro české prostředí (soustředění na bohemikální problematiku často zmenšuje možnost uplatnění se v zahraničí),
- dosud malé reálné uplatnění výsledků společenskovedního a humanitně orientovaného výzkumu v procesech politického rozhodování,
- nedostatečná informovanost veřejnosti o potřebě aplikace výsledků společenskovedního a humanitního výzkumu v oblasti veřejných politik.

4.4.c. Příležitosti

- vytvoření základny propojující výzkum, vzdělávání (další vzdělávání) a kulturní sféru, což výrazně zvýší možnost působení na veřejnost, mediální sféru a politiku a může tak výrazně přispět k omezení rizik extrémních variant vývoje společenských procesů,
- přínosy jednotlivých projektů této priority se mohou promítnout do inovace řady konkrétních ekonomických, sociálních, politických a kulturních procesů života jednotlivce i společnosti v ČR,
- uplatnění výsledků AVaV v oblasti SHV může výrazně posílit postavení a prestiž ČR, a to nejen v rámci struktur EU, ale celosvětově,
- v dílčích případech mohou projekty přinášet modelová řešení aplikovatelná i v podmínkách okolních zemí.

4.4.d. Rizika

- řada potenciálních uživatelů není navyklá pracovat s výsledky AVaV a je riziko neefektivního využívání výsledků,
- otázky spjaté s národní identitou představují citlivá a mnohdy i politicky kontroverzní témata, což může vést k omezenému uplatnění výsledků,
- nedostatečné a vesměs negativní zkušenosti s pokusy uplatnit výsledky AVaV SHV, a to zejména před rokem 1989.

4.5. Stav v zahraničí

Ve vyspělých zemích je problému spojeným s národní identitou, zejména v souvislosti s procesy globalizace a internacionalizace věnována zásadní pozornost. Pozoruhodná je především absorpční schopnost dílčích struktur společnosti využívat a prakticky zhodnocovat výsledky aplikovaného výzkumu v oblasti SHV – např. USA nebo Francie, ale i státy srovnatelné s ČR jako Rakousko, skandinávské země, mají zformovány konkrétní programy směřující k aplikaci systematického zkoumání historického a kulturního dědictví z pozice vztahu národní identity a okolního světa v rámci SHV, včetně následného uplatnění výsledků těchto zkoumání ve veřejných politikách směřující k posilování mezinárodního postavení zemí.

4.6. Předpoklady ČR

4.6.a. Přípravenost:

- na pracovištích AV ČR i na vysokých školách pracuje řada erudovaných odborníků, kteří se dlouhodobě zabývají tématy spadajícími do navrhovaného směru AVaV; jednotlivé výzkumné projekty se přitom mohou opírat o mnohé výsledky, které česká věda od počátku 19. století dosáhla.
- široké zázemí vzdělávacích i kulturních institucí disponujících potřebnou infrastrukturou i odborným potenciálem,

4.6.b. Užití: uživatelé výstupů se nacházejí ve všech oblastech veřejného života uvedených v úvodu, zejména jsou to pak MK, MŠMT, MZV, MV, dále krajské odbory kultury a památkové péče, školství, cestovní ruch a propagace, kulturní instituce, mediální sféra, sféra náboženského a duchovního života.

4.7. Očekávané výsledky

Výsledkem badatelské práce v navrhované prioritní oblasti budou:

- konkrétní návody, návrhy a doporučení inovačních procesů v oblasti jednání a rozhodování týkajícího se výše vyjmenovaných sfér života společnosti a jednotlivce,
- ovlivňování procesů podporujících formování české identity jako významné složky kulturně-ekonomického potenciálu české společnosti,
- koncentrace znalostí a poznatků umožňujících jejich uživatelům lepší orientaci v současném světě a při řešení jeho problémů,
- zvyšování kvality rozhodování státní správy i její efektivnosti, a to zejména v oblasti školství, kultury a památkové péče a cestovního ruchu,
- ovlivňování a zvyšování kvality všech procesů ekonomického, politického i kulturního života v ČR a posilování pozice země na mezinárodní úrovni,
- podpora postavení ČR jako kulturní a turisticky atraktivní země se svébytnou národní a historickou tradicí.
- Základními typy výstupů budou:
- publikace (klasické i elektronické) přinášející nové poznatky uplatnitelné při vytváření obrazu české identity a jejího vztahu k okolnímu světu,
- expertizy a metodiky pro veřejnou a polickou sféru, metodické publikace typu „Best Practice Guide“,
- edukační a didaktické programy založené na výsledcích aplikačně orientovaného bádání (výchovné programy, vč. interaktivních počítačových aplikací),
- výsledky AVaV shrnuté v populárně-naučných textech pro veřejnost a média,
- prezentace, výstavy a vzdělávací expozice výsledků dosažených výzkumem,
- elektronické databáze, elektronicky zpřístupněné prameny, příp. další IT aplikace,
- interpretované památky hmotné kultury,
- katalogy, soupisy artefaktů kulturního dědictví,
- etické a profesní kodexy.

4.8. Přínosy

Projekty rozvíjené v rámci navrhované oblasti budou mít přínosy v kvalitě života občanů v ČR a povedou ke hlubšímu pochopení ideových zdrojů české identity a následně ke zvýšení kvality ekonomického, politického a kulturního života v ČR. Poskytnou podklady i pro rozhodování v oblasti politické, správní, ekonomické a kulturní. Předpokládaných výstupů bude možno využít v řadě sfér společenského života (viz 4.6.b), mj. i k dlouhodobému posílení pozitivního vztahu veřejnosti k národním a demokratickým hodnotám a k české státnosti.

4.9. Finanční zdroje

Vzhledem k zaměření a cílům této priority nelze předpokládat rozhodující finanční účast ze soukromých zdrojů. Kromě zdrojů státního rozpočtu ČR bude možné v určité míře (zvl. v oblasti školství) využít i zdrojů EU.

5. Technologie a metody

5.1. Charakteristika

K informované tvorbě veřejných politik a regulací jsou nezbytné věrohodné empirické výzkumy identifikující vztahy ve společnosti (tzv. evidence based policie). Tyto výzkumy nelze provádět bez kvalitního datově-statistického zázemí, které dnes v ČR, na rozdíl od řady vyspělých zemí, není k dispozici.

Metodickou prioritou v oblasti aplikovaných společenských věd³⁰ jsou empirické analýzy využívající data o jednotlivcích³¹ k popisu procesů a vývoje v oblastech souvisejících s veřejnými politikami a k odhadům dopadů těchto politik a regulací.³² Rozšiřování aplikace metod hodnocení v různých resortech musí vycházet z nových poznatků ZV.

5.2. Cíle

- zpřístupnit a rozšiřovat datové zdroje pro účely AVaV,
- popularizovat, rozšiřovat a aplikovat moderní statistické metody ve veřejné správě, tzn. v prvním kroku vypracovat pro jednotlivé resorty přehledy metodik a aplikací, které jsou v mezinárodní praxi v agendě daného resortu využívány,
- přizpůsobit pilotní ověřování připravovaných či potencionálních legislativních úprav tak, aby bylo možno účelně odhadnout jejich dopady,
- systematicky využívat metodik hodnocení dopadů k tvorbě efektivnější regulace a dalších nástrojů veřejných politik,
- rozšířit výuku moderních metod odhadů dopadů jak v terciárním školství, tak v rámci dalšího vzdělávání pracovníků státní správy.
- navazujícím cílem je aplikace těchto metod při přípravě nové legislativy formou ex-ante a ex-post vyhodnocování opatření a regulací a zpřístupnění výsledků na všech úrovních rozhodovacích procesů, včetně politické reprezentace.

5.3. Důvody a kritéria, na jejichž základě je priorita aplikovaného VaV navržena

Tvorba legislativy a realizace veřejných politik je v ČR dnes do značné míry odtržena od kvantifikujících analýz jejich dopadů. Ve využívání moderních postupů pro měření efektů opatření a regulací ČR daleko zaostává za vyspělým světem. Z toho se také odvíjí nízká efektivita zaváděných opatření a nízká legitimita vládnutí.

5.4. Analýza – SWOT

5.4.a. Silné stránky:

- mnohé datové zdroje již existují,
- existuje rozvinutá IT infrastruktura pro sběr, ukládání a zpracování datových souborů.

³⁰ Především demografie, ekonomie, sociologie a částečně psychologie.

³¹ Údaje o zaměstnaných, rodinách, firmách, veřejných a státních institucích, atd.

³² Především dopady sociální, vzdělávací, zdravotní, environmentální a hospodářské politiky.

5.4.b. Nedostatky:

- omezené zpřístupnění existujících datových zdrojů pro potřeby VaVaI,
- neexistence longitudinálních šetření,
- malé povědomí o možnostech empirických hodnocení,
- minimální využívání ex-ante a ex-post evaluací politik a regulací.

5.4.c. Příležitosti: zefektivnění tvorby regulace a veřejné politiky posílením kvality RIA.

5.4.d. Rizika:

- přístup Úřadu na ochranu osobních údajů k využívání anonymizovaných dat o jednotlivcích pro potřeby základního empirického a navazujícího aplikovaného výzkumu,
- ideologické přístupy při tvorbě hospodářské a sociální politiky,
- nedostatečné expertní zázemí v oblasti metodik.

5.4.e. Připravenost uživatelské sféry:

- slabé povědomí resortů o možnostech a potřebě nástrojů AVaV,
- nízká kapacita resortů zadávat a přejímat výsledky AVaV,
- nová regulační opatření musí dnes být doprovázena vyhodnocením dopadu (RIA), což zásadním způsobem zvyšuje potřebu AVaV v oblasti SHV.

5.5. Stav v zahraničí

Evropská agenda zlepšování kvality regulace souvisí s celosvětovým rozmachem využívání empiricky změřených dopadů všech druhů vládních opatření a politik (tzv. evidence-based policy a RIA). Řízený přístup k datům o jednotlivcích pro účely hodnocení politik byl v posledním desetiletí uzákoněn v mnoha zemích EU. Evropská komise vyzvala členské státy k vytvoření národní strategie a institucionálních podmínek pro systém vyhodnocování ekonomických, sociálních a environmentálních dopadů regulace vytvářené na národní úrovni. Např. v oblasti sociální politiky jde o potřebu pravidelných hodnocení s důrazem na poměr nákladů a řínosů, s důrazem na čisté dopady opatření.³³

5.6. Předpoklady ČR

5.6.a. Připravenost: Hodnocení dopadu politik v ČR spadá do vládou přijatého závazného rámce RIA. Měření dopadů politik a regulace se ale v ČR zatím systematicky neprovádí. Obecné povědomí o podstatě a důležitosti hodnocení dopadů hospodářské politiky a dalších politik v ČR je velice slabé i mezi odbornou veřejností a ve státní správě. Pro hodnocení dopadů v ČR není ani vytvořeno dostatečné odborné expertní zázemí. Existuje dobrý základ v datovém zázemí (zatím ovšem nedostupném pro ZV a AVaV).

5.6.b. Užití: Veřejná sféra a tvorba politik může a musí (viz RIA) z takových z analýz dopadů vycházet. Transfer znalostí je přímý a bez dalších výrazných nákladů. Výsledkem aplikace těchto postupů jsou odhady čistých přínosů politik, které je pak možné srovnávat s jejich náklady.

---

³³ Na rozdíl od neprůkazného hodnocení objemem použitých zdrojů či počtem zapojených osob.

5.7. Očekávané výsledky

Výsledkem budou ve vyspělém světě běžně používané soustavy analytických metod pro systematické hodnocení negativních a pozitivních dopadů navrhovaných či existujících právních předpisů v oblasti hospodářské, sociální a environmentální, včetně hodnocení dopadů na různé sociální skupiny. Měření se netýká jen čistě ekonomických veličin, ale i dopadů psychologických, zdravotních, sociálních a dalších. Je proto žádoucí AVaV v této prioritní oblasti zaměřit na realizaci následujících výstupů:

- propojení a zpřístupnění existujících databází pro účely základního a aplikovaného výzkumu,
- multisektorální strukturální makroekonomický model české ekonomiky,
- implementace longitudinálního šetření populace,
- výběrové šetření mladé populace zaměřeného na ověřování výsledků vzdělávání,
- simulační model dopadu daňového a sociálního systému,
- model předvídání vzdělanostních potřeb trhu práce,
- vývoj energetického modelu ČR,
- tvorba metodik hodnocení programů aktivní politiky zaměstnanosti,
- simulačního modelu pro realizaci penzijní reformy,
- vývoj metodik pro hodnocení výsledků VaVaI na úrovni oborů a příjemců veřejné finanční podpory,
- model předvídání vzdělanostních potřeb trhu práce,
- metodiky hodnocení programů začleňování znevýhodněných skupin.

Indikátorem úspěšnosti AVaV může být procento nově zaváděné legislativy, která vychází z kvantifikovaných analýz jejích dopadů.

5.8. Přínosy

Přínosy je třeba spatřovat ve zkvalitňování regulace a kvality vládnutí obecně a v efektivnějším využívání veřejných prostředků. Konečným přínosem je zvýšení kvality života v jeho ekonomických a sociálních dimenzích a posílení legitimacy vládnutí.

5.9. Finanční zdroje

V dané prioritní oblasti nelze očekávat výraznější zájem o spolufinancování ze soukromého sektoru. Lze předpokládat částečné spolufinancování ze zdrojů EU.

Použité zkratky

AVaV	Aplikovaný výzkum a vývoj
AV ČR	Akademie věd České republiky
ČR	Česká republika
CŽV	Celoživotní vzdělávání
DZSV	Dlouhodobé základní směry výzkumu
GA ČR	Grantová agentura ČR
IT	Informační technologie
LP	Lidský potenciál
MK	Ministerstvo kultury

MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
OK SHV	Odborná komise pro společenské a humanitní vědy
RIA	Regulation Impact Assessment
sRVV	sekretariát Rady pro výzkum, vývoj a inovace
pRVV	předsednictvo Rady pro VaVaI
SHV	Společensko-humanitní vědy
VaVaI	Věda, vývoj, inovace
7. RP	7. Rámcový program EU
ZV	Základní výzkum